

Washington, D.C., USA
25 ጥሪ 2020

ሲምፖዥም ኤርትራ 2020
መጎተዊ መደረ
ብድሆች ለውጥን ስግግርን አብ ኤርትራ
አምባ. ዓንደብርሃን ወልደጊዮርጊስ

ዝኸበርኩም ተሳተፍቲ፡

አቅዲመ እንቋዕ ብደሐን መጻእኩም እብል። ብዙሐት ካባኹም፡ አብዚ ሲምፖዥም'ዚ ንምስታፍ፡ ብሕታዊ፡ ስድራቤታውን ሞያውን ጉዳያትኩም አወንዘፍኩም፡ ካብ ርሑቕን ቀረባን መጺእኩም። ስለ'ቲ ግዜኹም፡ ጻዕርኹምን ተወፋይነትኩምን ምስጋናይ አቕርብ። ቀጺለ፡ ንዳንኤልን ስለሙንን፡ ስለ'ቲ አብ ምስጋና ናይዚ ሲምፖዥም ኩነ ንተሳተፍቲ፡ አለይትን አቕረብትን መደረታት አብ ምቕራብን ምውህሃድን ዘካየዱዎ ኣድካሚ ስራሕ ከመስግን እፈቱ።

እዚ ሲምፖዥም'ዚ እግረ-እግሪ ኤርትራ ሲምፖዥም 2019 ዚስዕብ ዘሎ ኢዩ። ከም ፈላሚት ናይ ሓድሽ ዓመትን ሓድሽ ዓለርተ ዓመትን መጠን፡ 2020 ንሃገርናን ህዝብናን ብስራት ሓድሽ ወጋሕታ ናይ ተስፋ፡ ለውጥን ስግግርን መታን ኪትከውን ንተዓጠቕ።

አብቲ ብግብሪ ናጽነትና ዚጨበጥናሉ እዋን ናይ 1991፣ ዓመት 2020 ሽዑ ብግዜ ርሑቕን ክስተቱ ዘይርጉጽን'ኳ እንተነበረ፣ እቲ ብጹእ ዕላማታት ናይቲ ጽንኩርን ነዊሕን ብረታዊ ቃልስና ንሓርነት፣ እቲ ምእንቲ ደሞክራሲ፣ ፍትሕን ራህዋን ዚተኻየደ ቃልሲ፣ ክወን ኩይቲ ፍሪኡ ዚረኣየሉ ዓመት ኪኸውን ትጽቢት ነይሩና። አብቲ እዋን'ቲ፡ ህዝብና፡ ድሕሪ'ቲ ኹሉ ዚኸፈሎ መስዋእቲታት፣ አብ ትሕቲ ጨካን ግዝኣት ናይ ሓደ ስልጣን ገቢቱ ንምንባር ጥራይ ዚሰርሕ ስርዓት ኪቕረን ኢዩ ዚብል ግምት ፍጹም ኣይነበረናን። ኤርትራ ሎሚ መርኣያ ናይ ሓደ ዚተሰባበረ ሕብረተሰብ፣ ብውሳኔታትን ተግባራትን ናይ ሓደ ንህዝብናን ነቶም ዚበለጸጉ ኤርትራ ንምምጻእ ዚተቓለሱ ሰማእታትናን ዚጠለሙ ዓመጸኛ ምልኪ ዚተሰባበረ ሕብረተሰብ ኩይና።

ነቲ ብጹእ ዕላማታት ቃልሲና ንሓርነት ንምምላስ ንጽዓር። ሲምፖዥም ኤርትራ 2020 ንዘተና ንቕድሚት ብምስጋም፣ ካብቲ 'አየኖት'ዮም እቶም ቀንዲ ንመስርሕ ለውጥን ደሞክራሲያዊ ስግግርን ዘጋጥሙ ብድሆች ናብ ከመይ ገርና ኢና ነቶም ብድሆች እንምክቶም፣ ግዜኡ ምስ ኣኸለ ኸ ብኸመይ ኢና ሃናጺ ኣበርክቶ ክንገብር እንኸል' ዚብል ኩነተ-ኣእምሮ ከሰጋግር ተስፋ እገብር።

እዚ ሲምፖዥም'ዚ ሽውዓተ ኣርእስቲ ዘተ (ፓነላት) ዚሓዘ ኢዩ፡

1. ቀንዲ ተዋሳኔትን ሰብ ብርክን ኣብ ለውጥን ስግግርን

እቲ አብ አስመራ ዘሎ ስርዓት፡ መርበብ ብዝሒ ቀጻላታት ናይ ክትትልን ጽዑቕ ቍጽጽርን ህዝቢ ዘርገሑ፣ ጃምላዊ፡ ስርዓታውን ሰፊሕን ግህሰታት ሰብኣዊ መሰላት ብምፍጻም፣ ንዓለርተታት ዓመታት፡ አስገዲዱ ይገዝእ ኣሎ። እዚ ድማ፡ ብግጉይ ሚላታት፡ ዊንታዊ ተግባራትን ሕማቕ ምሕደራን ኪጋደድ ጸኒሑ። ሕማቕ ቍጠባዊ ኣክያይዳን ብልሽው ኣመሓዳድራ ሃገራዊ ጸጋታትን፡ ንህዝቢ ድራር ዕለቱ አብ ምምእራር ጸጋዕተኛ ናይ መዓልታዊ መቕኒን ዚገበረ፡ ቀጺለ ሕጽረታት ናይ መሰረታዊ አቕሑን ኣድለይቲ ኣገልግሎታትን ኣሰዲቡ። እዚ ዘበካክሕ ክወንነት'ዚ ኣብዚ ካልኣይ ዕሽር ናይዚ መበል 21 ዘመን ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ኪስግደድ ኣዝዩ ዘስደምም ተርእዮ ኢዩ።

ምልላይ ናይቶም ቀንዲ ተዋሳኔትን ሰብ ብርክን ኩነ ተረኦምን ረብሐኦምን ኣብ ለውጥን ስግግርን፡ ድሉውነት ኣብ ምርግጋጽ ወሳኒ ኢዩ። ኣፍልጦ፡ ምቕርራብን ውጥንን ኣብቲ እዋን ስግግር ኣወንታዊ ኣበርክቶ ንምግባር ኣድለይቲ ኢዮም። ርግጽ'ዩ፡ ኣብ እዋን ለውጥን ስግግርን፡ ብፍላይ ኣብ ከምዚ ናትና ዚኣመሰለ ከቢድን ጽንኩርን ኩነታት፡ ብዙሕ ዘይርጉጽን ዘይፍለጥን ነገራት የጋጥም ኢዩ። እቲ መስኮት ናይ ዕድል ጸቢብ፡ እቲ ኩነታት ተኣፋፊ ስለ ዚኹን፣ እዋኑ ምስ ኣኸለ ኣቅዲሙ

ዚተዋደደ ቅሩብነት፡ ተወፋይነትን ስራሕን ይላትት ። ንሕና፡ ከም ግዳሳት ኤርትራውያን መጠን፡ ብዚከኣል፡ እቲ ዚበለጸ ምቅርራብ ክንገብር ይግባእ ።

ፓነል 1 ብዛዕባ ተዋሳኒትን ሰብ ብርክን ኣብ ለውጥን ስግግርን ከተቐርብ ኢያ ።

2. ምቅልጣፍ ውሽጣዊ ለውጢ

ምልካዊ ስርዓት ንኤርትራ ናብ ምድራዊት ገሃነመእሳት ቀይሩዎ ኣሎ ። ጨካን መድቁስቲ፡ ደረትኣልቦ ማእሰርቲ፡ ግዳድ ጥፍኣተ-ሃለዎት ኩነ ስቅያት እቲ ዘሕዝን ትዕድልቲ ናይ ዓሰርተታት ኣሸሓት ዜጋታት ኩይኑ ኣሎ ። ህዝብና፡ ንኣመና ነዊሕ እዋን፡ ኣብ ገዛእ ሃገሩ ንቡር ህይወት ናይ ምንባር መሰል ኩነ ዚመረጸ መንግስቲ ናይ ምቛም ናጽነት ተነፊጉ ። ካልኦት ዓሰርተታት ኣሸሓት ኤርትራውያን፡ መብዛሕትኦም መንእሰያት፡ በታ ከድምጹላ ዚኸእሉ እንኮ መንገዲ፡ ብእግሮም ብምድማጽ፡ ንህይወቶም ኣብ ሓደጋ ዘውድቑ ኣስቃቂ ጉዕዞታት ኪገብሩ ተቐሲቦም ።

ንኣደ ኣዝዩ ምሽሙሽ፡ ብልሹውን ንዱይን ምልኪ ኣሊኻ፡ ዕዉት ስግግር ናብ ደምክራስያዊ ስርዓተ መንግስቲ ምንባር ኣዝዩ ከቢድ ብድሆታት ዘጋጥሞ ዕማም ኢዩ ። ብሓቂ ድማ፡ ሓደ ግዝኣተ ሕጊ ዚኸተል፡ ክብረት ህዝቢ ዜውሕስ፡ ድሌት ህዝቢ ዚውክል፡ ሃረርታ ህዝቢ ዘማልእን ድሕነት ህዝቢ ዚሕሉን ደምክራስያዊ መንግስቲ ምህናጽ ቀሊል ኪኸውን ኣይኩነን ።

ብዙሓት ተሳተፍት ናይዚ ሲምፖዝየም፡ ቀንዲ ተማግቶቲ ናይ ኣብ ከብዲ ዓዲ ዚበቀሉ፡ ብኤርትራውያን ዚውነን፡ ዚእለን ዚድረኽን ለውጢ ኩይኖም ጸኒሖም ። ሳላ'ቲ ጸዕሮም፡ 'ለውጢ ካብ ውሽጢ ሃገር' ሎሚ ኣብ ኤርትራዊ ፖለቲካዊ ዝርርብ እቲ ቅቡል ኣረኣእያ ኩይኑ፡ ግቡእ ቦታኡ ሒዙ ኣሎ ። ነዞም 'ቀስቀስትን ሓቛንትን' ናይቲ እናማዕበለ ዚኸይድ ዘሎ ሃገራዊ ዝርርብ ዮሃና እብል ። ሎሚ ኣብ ሃገርና እቲ ውድዓዊ ኩነታት ንለውጢ በሲሉ ኣሎ ፤ እቲ ባዕላዊ ኩነታት ድማ፡ ኣረሜናዊ መድቁስቲ እናመከተ ይበስል ኣሎ ። ምምዝዛን ናይቲ ውድዓውን ባዕላውን ኩነታት፡ ለውጢ ከቀላጥፍን ደምክራስያዊ ስግግር ኪድርኽን ኢዩ ። ሲምፖዝየም ኤርትራ 2019 ነቶም ቀንዲ ደረኽቲ ለውጥን ስግግርን ዳህሲሱ ። ሲምፖዝየም ኤርትራ 2020 ብግዲኡ፡ ነቲ ዝርርብ ንቐድሚት ብምድፋእ፡ ነቲ ከብዲ ዓዲ ዚሰረቱ ሃገራዊ ምንቅስቓስ ንለውጥን ደምክራስያዊ ስግግርን ንምድጋፍ ዘድሊ ጸዕርታትን ስጉምቲታትን ከለሊ ተስፋ እገብር ።

ፓነል 2 ብዛዕባ ምቅልጣፍ ውሽጣዊ ለውጢ ከተቐርብ ኢያ ።

3. ምቛም ቅዋማዊ መንግስቲ

ቅዋም ኤርትራ ኣብ 23 ግንቦት 1997 ምስ ጸደቐ፡ 'እቲ መሰረታዊ ሕጊ ናይታ ናትና ልዑላዊትን ናጻን ሃገረ ኤርትራ' ኩይኑ ። ብርእይቶ ናይ ሓያሎ ምርኡያት ቅዋማዊ ጠበቓታትን ሕጋዊ ሊቃውንትን፡ እቲ ቅዋም፡ ኩነት ወግዓዊ ትግባረኡ ብዘየገድስ፡ ካብታ ዚጸደቐላ መዓልቲ ኣትሒዙ፡ ሕጋዊ ተፈጻሚነት ኣለዎ፤ ዓንቀጻቱ ድማ ሕጋዊ ቀያዲነት ኣለዎም ። እቲ ቅዋም ሕጋዊ ሰረትን ልዑል ሕግን ሃገረ ኤርትራ ኢዩ ። ክንድ ዚኹን፡ ሓደ ሕጋዊ መንግስቲ፡ ዋላ ኣብቲ መሰጋገሪ እዋን፡ ኣብ ኣገልግሎት ህዝቢ ኤርትራ፡ መሰረቱ ኣብቲ ቅዋም ኪገብር፡ ልዑልነት ሕጊ ኪእመን፡ ግዝኣተ ሕጊ ከመስርሕ፡ ፍትሒ ከመሓድር ይግባእ ።

ቅጽበታዊ ትግባረ ቅዋም ኣብ መፈለምታ ናይቲ ስግግር ሕጋዊ ሃጻፍ ንምውጋድ፡ ሕጋዊ ስልጣን ንምትካል፡ ኣብ መንገ'ቲ ፈጻሚ፡ ሓጋግን ፈራድን ኣካላት መንግስቲ ምዕሩይ ቊጽጽርን ሚዛንን ዚሓለወ ኣቀዋውማ ዚሓዘለ፡ ሰረት ናይ ቅልጡፍ መስርሕ ሃገራዊ ህንጻን ህንጻት መንግስትን ንምንጻፍ ወሳኒ ኢዩ ። ኪኖ'ቲ ስግግር፡ ሓደ ብግቡእ ዚቛመ ሃገራዊ ወካሊ ኣካል፡ ፓርላማ ወይ ሃገራዊ ባይቶ ኤርትራ፡ ነቲ ቅዋም ከም ዚመስሎ ገይሩ ኪቐይር፡ ከመሓይሽ ኩነ ኪትክእ ይኸእል ። ዚኹን ካልእ ኣካል እቲ መሰል'ቲ የብሉ፡ ነቲ መሰል'ቲ ኪምንዘዕ ኣይክእል ።

ፓነል 3 ብዛዕባ ምትካል ቅዋማዊ መንግስቲ ከተቐርብ ኢያ ።

4. ህሉው ኩነታት - ኤርትራን ዞባዊ ጀኦፖለቲካን

ኤርትራ ኣብቲ መሰጋገቦ ናይ ቀርኒ ኣፍሪቃን ሓውሲ ደሴት ዓረብን ኣዝዩ ስትራቴጂያዊ ኣቀማምጣ ኣለዎ ። ገማግም ባሕራ ንኣደ ካብቶም ኣዝዮም ዚዓመሩ ባሕራዊ ጎደናታት ንግዲ ይሓቑፍ ። ምስቲ

ኩሉ ኣብቲ ገማግሎ ወይ ጥቓኡ ተደኩኑ ዘሎ መደበራት ሓይሊ ባሕሪ ናይተን ቀንዲ ዘባውን ግሎባውን ሓያላን፤ ጋብላ ቀይሕ ባሕሪ ጽዑቕ ኣህጉራዊ ምንቅስቃስ ሓይልታት ባሕሪ ዚካየዱ ማእከል'ውን ኢዩ። እተን ኣብ ክልቲኡ ወሰናንን ቀይሕ ባሕሪ ዚርከባ ሃገራት፡ በቲ ኣብቲ ዘባ ዚካየዱ ደማዊ ኩነ ዝሓልኩ ኩናታት፡ ብቀጥታዊ ይኹን ብተዘዋዋሪ መንገዲ፡ ይጸለዎ ኢዮን። እቲ ስዒቡ ዚፍጠር ውስብስብ ናይ ባእሲታት፡ ምስቲ ዚተሓላለኹ መርኣያታት ናይቲ ዘባዊ፡ በይነ-መንግስታዊ፡ ውስጠ-ሃገራዊ ኩነ ሓድሕድ-ህልቂታዊ መዳያቱ፤ ንጡፍ ጣልቃነት ናይቶም ተወዳዳሪ ሃገራዊ ስትራቴጂያዊ፡ ቊጠባውን ንግዳውን ረብሓታቶም ንምንዳይ ሓይሎም ዘዋጣውጡ ግዳማውያን ተዋሳኔቲ ይስሕብ።

ከም ኣብነት፡ ሰለስተ ንኤርትራ ሎምን ኣብዚ ቀረባ መጻእን ዚጸልዉ ባእታታት ናይዚ ዚተሓላለኹ ውስብስብ ባእሲታት'ዚ ኪጥቀስ ይከኣል።

ቀዳማይ፡ ምክፍፋል ሺዓን ሱኒን። እዚ ኣብ መንጎ ስዑድያን ኢራንን መሪር ውድድር ዘላውር፡ ሎሚ ኣብቲ ደማውን ኣዕናውን ኩናት የመን ዚጽወት ዘሎ፡ ንብዙሕ ዘመናት ዚጸንሐ ባእሲ ኢዩ። እዚ ውድድር'ዚ፡ ኣብቲ ብቐጻሊ ዚቀያየር ዝንቕ ኣሰላልፋ ከባቢያዊ፡ ዘባውን ኣህጉራውን ሓይልታት፡ ኣብ ክልቲኡ ወሰናንን ቀይሕ ባሕሪ ንዘለዎ ሃገራት ይልክምን ተወዳደርቲ ግሎባዊ ሓይልታት ጣልቃ የእቱን።

ካልኣይ፡ ቀርኒ ኣፍሪቃ። እዚ፡ ኣብ ክሊ ተቐያይሪ ከባቢያዊ፡ ዘባውን ግሎባውን ኪዳናት ዚሰላሰል፤ ነዊሕ ታሪኽ ናይ ኩናትን ህውከትን ዘለዎ፤ ድኹማት፡ ሰንኮፋት፡ ድኻታትን ብባህሪ ኣን ዘይርጉኣትን ሃገራት ዚሓቕፈ ዘባ'ዩ። እቲ ኣብ መንጎ ሃገራት (በይነ-መንግስታዊ)፡ ኣብ ውሽጢ ሃገራት (ውስጠ-ሃገራዊ) ኩነ ኣብ መንጎ ኤትኒካዊ ጉጅለታት (በይነ-ኤትኒካዊ) ዚካየዱ ግጭታት ንህዝብታቱ ንዚኸፍኡ ሓደጋታት የቃልዕ፤ ምምዝባል ናይ ኣማእት ኣሽሓት ህዝብታት የስዕብ።

ሳልሳይ፡ ጋብላ ፈለግ ኒል። እቲ ቀንዲ ስርዓተ ግጭት ኣብዚ ዘባ'ዚ፤ ነተን ተወዳዳሪ ረብሓታት ዘለወን፡ ኣብቲ ላዕለዋላይን ታሕተዋይን ደንደስ ናይቲ ፈለግ ዚርከባ ሃገራት (ደንደሳውያን ሃገራት ኒል)፡ ነንሓድሕደን የሰሓሕብ፤ ጣልቃነት ናይ ሃገራት ገማግም ቀይሕ ባሕሪ ይኹን ናይ ኣብ ርሑቕ ቦታታት ዚርከባ ዘባውን ግሎባውን ሓይልታት ይስሕብ።

ጽልዎታቶም ኣብ ኤርትራ ብቐጻሊ ንምግምጋም ኩነ ሃገራዊ ረብሓ ኤርትራ ንምልላይ፤ ነቶም ኣብ ውሽጥን ኣብ ዙርያን ናይዚ ውስብስብ ባእሲ'ዚ ዚኸሰቱ ፍጻሜታትን ምዕባለታትን ምክትታልን ኣብ ግምት ምእታውን ከድሊየና ኢዩ። ሃገራዊ ልዑላውነትን ግዝኣታዊ ምሉእነትን ብዘውሕስ ኣገባብ ስትራቴጂ ኤርትራ ምውሳኔ፡ ሜላኦ ምቕያስ፡ ተራኣ ኣብቲ ዘባ ምንጻር ፍጹም ኣድላዩ ኢዩ። ኣብ ኣገልግሎት ሓድሕዳውን ሓባራውን ረብሓታት ዚውዕል፤ ኣብ ፖለቲካዊ፡ ቊጠባዊ፡ ንግዳዊ፡ ጸጥታውን ኣከባብያውን መዳያት ክልተኣውን ዘባውን ምትሕግጋዝ ዘደንፍዕ፤ ትካላዊ ኣገባብ ዚሓዘ መንግስቲ-ንመንግስቲ ዝምድናታትን ብግቡእ ዚተጸንጎ ግዳማዊ ሜላን ምክትታል ከድሊ ኢዩ።

ፓነል 4 ብዛዕባ ህሉው ኩነታት - ኤርትራን ዘባዊ ጅኦፖለቲካን ከተቐርብ ኢያ።

5. ዜግነታዊ ወይስ መንነታዊ ፖለቲካ

ኤርትራ ሕብረ-ብሄራዊ፡ ሕብረ-ቋንቋዊ፡ ሕብረ-ሃይማኖታውን ሕብረ-ባህላውን ሕብረተሰብ ዚተዓደለት ኢያ። እዚ ብዙሕነት'ዚ፡ ሓደ ዓቢ ሃብቲ ዚሓዘለ፡ ኣብ ዘደንቕ እልማት ናይ ብማዕረ መሰላት፡ ማዕረ ናጽነታት፡ ማዕረ ዕድላት ኣብ ናይ ሓባር ዓደቦ/ዓደኖ ሓቢሩ ዚነብር ስኒታዊ ሕብረተሰብ ናይ ዜጋታት ዚተጠልፈ ዕዙዝ ጸጋ ኢዩ። እቲ ዚትከል ሓቀኛ ደሞክራሲያዊ መንግስቲ ኤርትራ ንህዝቢ ስልጣን ዚህብ፤ ብደረጃ ከባቢ፡ ዘባ ኩነ ሃገር ሓቀኛ ርእሰ-ውሳኔን ንጡፍ ፖለቲካዊ ተሳትፎ ኣብ ምቕያስ ሜላታትን ምውሳድ ውሳኔታትን ዘፍቅድ ኪኸውን ኢዩ። ከምኡ ዓይነት ደሞክራሲያዊ መንግስቲ ጥራይ ኢዩ ብብዙሕነቱ ዚሰመረ፤ ኣብ ሓድሕዱ ብስኒት፡ ምስ ነብሱን ጎረባብቱን ድማ ብሰላም ዚነብር ዜግነታዊ፡ ዘመናዊ ሕብረተሰብ ኪሃንጽ ዚኸእል።

ኩይት ግን፡ ጸላእቲ ህዝብና፡ ባዕዳውያን ይኹኑ ደቂ ሃገር፡ ትማሊ ኩነ ሎሚ፡ ነዚ ብዙሕነት'ዚ ንኤርትራ ንምምቃልን ንምዕናውን ከም ፖለቲካዊ መሳርሒ ተጠቂሞሙሉን ይጥቀሙሉ ኣለዉን። ኣብ ወሳኒ ህዋታት ዘመናዊ ታሪኽ ኤርትራ፡ ንብዙሕነት ናይ ኤርትራ ከም ዕዳ ንምቕራብ ብምፍታን፤ ንህዝብና 'መቐቐልካ ንምግዛእ'፤ ንሃገርና ንምዕብላል፤ ጸጋታትና ንምዝራፍ

ተጠቂሞሙሉ ኢዮም ። እዚ ነቲ ብሪጣንያዊ ውጥን ምምቃል ንምስላጥ ንመጀመርያ ጊዜ ኣብ 1940ታት ዚተኣልመ ውዲት'ዚ፡ ነዚ ምፍንጫላት ናይ ኤርትራዊ ፖለቲካዊ ተናጥፎ፡ ብመጠኑ ድማ፡ ንገለ ካብቲ ኣዝዩ ፈላላዩ ወገናዊ ዝርርብ ናይ ሎሚ ማሕበራዊ ሚዲያ ኣብ ዳያስፖራ ንምግላጽ ይሕግዝ ። እቲ ዘሐዘን፡ ገለ ቅኒተ-ሕልናኦም ካብዚ መቓቓሊ መግዛእታዊ ውርሻ'ዚ ናጻ ከውጽኡ ዘይከኣሉ ጉጅለታት፡ ነቲ ዘይውዳእ ዕንክሊል ፈጠሩ ዘሎ ሓደ ዚዓይነቱ ኣዕናዊ ፖለቲካ ምድጋም ይቕጽሉ ኣለዉ ።

ኣብቶም ዚሓለፉ ሲምፖዝየማት፡ ብዛዕባ'ቲ መቓቓሊ ባህርያት ኩነ ኣዕናዊ ሳዕቤናት ናይ ገለ ዓይነታት መንነታዊ ፖለቲካ ተዘራሪብና ኔርና ። ብዛዕባ ተደላዩነት ናይ ዕልማናዊ ዜግነታዊ መንግስቲ ሃገረ ኤርትራ'ውን ተመያይጥና ኔርና ። ሎሚ፡ ብዛዕባ ትሕዝቶ ናይቲ ኣርእስቲ ብዝያዳ ዕምቁት ንምምይያጥን ነቶም ክልተ መንገድታት ኣተሃናንጻ ሃገርን ህንጻት መንግስትን ንምንጽጻርን ንምውድዳርን ዕድል ኪህልወና ኢዩ ። ክልቲኡ ኣማራጺታት፡ ማለት፡ (1ይ) ሓደ ኣብ ክሊ ናይ ዘይምእኩል ምምሕዳራዊ ስርዓት ኣድላዩ ስልጣን ንህዝቢ ዘመቓርሕ ስሙር ዜግነታዊ መንግስቲ ወይስ (2ይ) ሓደ ኣብ መንነታዊ ፖለቲካ፡ ምስቲ ኹሉ ወገናዊ ኣበሳታቱ፡ ዚምስረት ዚተፈናጨለ መንግስቲ ብምምዝዛን፡ ንመጻኢና ከም ህዝብን ከም ሃገርን፡ ኣየናይ ኣማራጺ ብዝያዳ ከም ዘርብሓና ሓቢርና ክንድህስስ ኢና ።

ፓንል 5 ብዛዕባ ሓድነት ኣብ ብዙሕነት ወይስ መንነታዊ ፖለቲካ ከተቕርብ ኢያ ።

6. ኣሰጋጋሪ ፍትሕን ሃገራዊ ዕርቅን

ዓቕንን ዕቤትን ናይቲ ንብዙሕ ዓመታት ዚተፈጸመ ጃምላዊ ዓመጽን ስርዓታዊ ግህሰትን መሰረታዊ መሰላት ህዝቢ ኤርትራ ብሓቂ ዘደንጹ ኢዩ ። ዝውታረ ሓይሊ ኣብ ምፍታሕ ፖለቲካዊ ፍልልያት፡ ኣብ ዘመናዊ ታሪኽ ኤርትራ፡ ከም ልሙድ ኣገባብ ማዕቢሉ ። ኣብ እዋን ፖለቲካዊ ቃልሲ ንናጽነት ኣብ 1940ታት፡ ኣብ እዋን ብረታዊ ቃልሲ ንሃገራዊ ሓርነት ይኹን ድሕሪ ናጽነት፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ እንተላይ ፖለቲካውን ወተሃደራውን መራሕቲ፡ ተጋደልቲ ሓርነትን ምርኡያት ዜጋታትን፡ ግዳያት ናይ ሃውራዊ ቀይዲ፡ ዘይሕጋዊ መቐተልቲ፡ ስቅያትን ግዳድ ጥፍኣተ-ሃለዋትን ከይኮኑ ኢዩ ።

ኣብቲ እዋን ብሪጣንያዊ ወተሃደራዊ ምምሕዳር (1941-1952)፡ ሃጻያዊት ኢትዮጵያ ንሰልፊ ሕብረትን (ማሕበር ኣንድነት) ደገፍታን፡ ነቲ ናይ ሕብረት ፕሮጀክት ንምዕዋት፡ ነቶም ምርኡያት መራሕቲ ምንቅስቓስ ናጽነት ኤርትራ ንምርዓድን ንምቕታልን ከም መሳርሒ ተጠቂማትሎም ። ኣብቲ እዋን ብረታዊ ቃልሲ ሃገራዊ ሓርነት፡ ተጋደሎ ሓርነት ኤርትራ (ተሓኤ)፡ ብስም ነቲ ሰውራ ኣብ ትሕቲ መሪሕነት ሓንቲ ውድብ ምሕባር፡ ንምንቅስቓስ ሓርነት ኤርትራ (ምሓኤ) ቀንጺላ፡ ንዚተቓወሙ ተጋደልቲ ሓርነት ቀንጺላን ቀቲላን፡ 'ንጸረ-ሰውራ ንምቕንጻል' ኩናት ሓድሕድ ወሊዓ ። ህዝባዊ ሓይልታት ሓርነት ኤርትራ/ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ (ህሓኤ/ህግሓኤ)፡ ብስም ሓለዋ ሰውራ፡ ንዚተቓወሙ ተጋደልቲ ሓርነት ቀንጺላን ቀቲላን ። ድሕሪ ናጽነት ስርዓት ህግደፍ፡ ብስም ሃገራዊ ድሕነት፡ ጃምላዊ፡ ስርዓታውን ሰፊሕን ግህሰታት ሰብኣዊ መሰላት ፈጸሙ ። እቲ ናይ መወዳእታ ዕላማ ናይቲ ኹሉ ስፕሎትታት ድማ ነብሰ-ዕቃብ ኢዩ ።

እዚ ኣደዳ ግዳይ ናይ ምዃን ታሪኻዊ ክወንነት'ዚ፡ ኣብ ተሽታተልቲ ኤርትራውያን ወለዶታት ዚተፈላለዩ ደረጃታት ናይ ስነ-ኣእምራዊ ማህሰይቲ ወይ ትራውማ ኣስጊቡ ኢዩ ። ነቲ ጉዳኢ ቊሰሊታት ናይዚ ትራውማ'ዚ ንምሕዋይ ፈዋሲ ፍትሒ ምምሕዳር የድሊ ። ዕላማኡ (1) ነቶም ግዳያት ናይ ገበናት፡ ግህሰታት ኩነ ዓመጻት ንምድባስ፤ (2) እቶም ፈጻምቲ ገበናት፡ ግህሰታት ኩነ ዓመጻት ጣዕሳ ዘርእዩሉ፡ ካሕሳ ኪኸፍሉሉ ወይ ግቡእ መቐጻዕቲ ዚቕበሉሉ ባይታ ንምፍጣር፤ (3) ኣብታ ሓዳስ ኤርትራ ንኹሉ ዚሓቅፍ ልምዓትን ራህዋን ንምስፋን፡ ሃገራዊ ዕርቅን ማሕበራዊ ስኒትን ሰላምን ንምውሓስ ይኸውን ።

እቲ መስርሕ ፈዋሲ ወይ ኣሕዋዪ ፍትሒ ምስ ትግባረ ቅዋም ኤርትራ፡ ምምስራት ናጻ ስርዓተ ፍርዲ፡ ናጻ ምልቃቕ ኹሎም ፖለቲካዊ እሱራት፡ እሱራት ጋዜጠኛታት፡ ናይ ሕልና እሱራት፡ ብዘይ ሕጋዊ ኣገባብ ዚተኣስሩ ተራ ዜጋታት ብቕጽበት ኪጀመር ይግባእ ። ንዚሓለፈ ታሪኽና ብትብዓት ምግባም ኩነ ኣብ ሓቀኛ ሃገራዊ ዝርርብ ምጽማድ፡ ኮማዊ ምትእስሳርና ንምድልዳል ይሕግዝ፤ ኣብ ሓባራዊ መረዳኣታን ራእይን ናይ ሓዳስ ኤርትራ ዚምርኩስ ብሓባር፡ ብስኒት ንምንባር የኸእል ።

ሲምፖዝየም ኤርትራ 2018 ንፍሉይ ተመኖሮ ኤርትራ ብዚምልከት ብዛዕባ ኣሰጋጋሪ ፍትሕን ሃገራዊ ዕርቅን ዝርርብ ኣበጊሱ፤ ኣብቲ ኣዝዩ ኣገዳሲ ጉዳይ ኣድላዪነት ቀጻሊ ምርምርን ክፋት ክትዕን ኣጥሊሑ። እዚ ብቐንዱ (1) ነቲ ብጠንቂ ገበናዊ ዓመጻትን ግህሰታትን ዚተፈጥረ ዕንወት ንምዕራይ፤ (2) ንግዳያት ናይቶም ገበናት ንምክላስ፤ (3) ሓላፍነት ናይ ዚተፈጸመ በደላት ምስካም ንምትብባዕ፤ (4) ፍትሒ ንምምሕዳር፤ (5) ኣብ መጻኢ ተመሳሳሊ ገበናት ንከይድገም ዘውሕስ ስጉምቲታት ንምትግባር ዚግለጸሉ ኢዩ።

ፓነል 6 ነቲ ዘተ ንምምዕባል ብዛዕባ ኣሰጋጋሪ ፍትሕን ሃገራዊ ዕርቅን ከተቐርብ ኢያ።

7. ራእይ ኤርትራ 2030

ቅድሚ ሳላሳ ዓመታት፡ ኣብቲ ኤርትራ ካብቲ ሓሙኹሽቲ ኩናትን ዕንወትን በሎኹ ኢላ ዚወጸትሉ እዋን፤ ኣብ ሓድሽ መዋእል ናይ ሰላም፡ ደሞክራሲ፡ ልምዓትን ራህዋን ንኣቱ ከም ዝነበርና ኣሚንና ኔርና። ራእይ ነይሩና፤ ነቲ ራእይ ክወገን ንምግባር መደብ ኣውጺእና፤ ነቲ ብኩናት ዚግነወ ድሑር ቊጠባና ኣብ ውሽጢ ዕስራ ዓመታት ናብ ሓደ እናዓበየ ዚኸይድ፡ ብስነኪነት ዚማዕበለ፡ ብኣህጉራዊ ደረጃ ዚወዳደር ዘመናዊ ቊጠባ ንምቕያር ተበጊስና። ፉሕፉሕ ዚብል ናብ ሰደድ ዚጠመተ ናይ ምስናዕ ኢንዱስትሪ፤ ኣብ መስኖ ዚምርኩስ ዘመናዊ ሕርሻ፤ ዘርብሕ ፕሮጀክት ሃብቲ ዓሳን ጸጋታት ባሕርን፤ ስሉጥ ጽላት ኣገልግሎታትን ንምምዕባል ዓቢ ተኸእሎ ነይሩ። ምምጻእ ቅልጡፍ ማሕበራ ቊጠባዊ ለውጢ፡ ብመርሓ ናይ ሓደ ጥንቁቕ መቓኒ-ስራሕ ማክሮ-ቊጠባዊ ሜላ፡ ኣብ ግቡእ ኣጠቓቕማ (1) ስትራቴጂያዊ ኣቀማምጣ፤ (2) ስራሕተኛ፡ ጻዕረኛን ህርኩትን ህዝቢ፤ (3) ትዕድልቲ ባህርያዊ ጸጋታት ኤርትራ ዚምርኩስ ነይሩ።

ከይኑ ግን፡ እዚ ዓማጺ ስርዓት ነቲ ወርቃዊ ዕድል ልምዓትን ራህዋን ኤርትራ ኣባኺኑዎ። እቲ ዚኸፍኡ ድማ፡ ንኤርትራ ብብዙሕ ዓሰርተታት ዓመታት ንድሕሪት ጐቲቱዎ። ከም ሳዕቤኑ፡ ኩሎም እቶም ኪርከቡ ዚከኣሉ ኣሃዳዊ ሓበሬታታትን ሓበርቲ ልምዓትን፡ ቊጠባ ኤርትራ ብቐጻሊ ምንቊልቋል ባይታ ከም ዚዘበጠን ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ኩነት ናይ ሕሱም ድክነት ከም ዚተሸመመን የመልክቱ። ምቕያር ናይዚ ክወገንኩ ያለቲካዊ ለውጥን ሓድሽ ቊጠባዊ ሜላን ይጠልብ። ብመሰረቱ፡ ለውጢ ኣብ ፖለቲካውን ቊጠባውን ምሕደራ፤ ኣብ ኣወዳደባ፡ ኣብ መዋቕር፡ ኣብ ኣክያይዳ ናይ ፖለቲካዊ፡ ቊጠባዊ፡ ፋይናንስያዊን ፍርዳውን ትካላት፤ ኣብ ተራ መንግስታውን ብሕታውን ጽላታት፤ ኣብ ምውሰሳብ ሓይልታትን ዝምድናታትን ማእቶት ይሓትት።

ሲምፖዝየም ኤርትራ 2019 ብዛዕባ ምብርባር ቊጠባ ኤርትራ ዘተ ጀሚሩ፤ ኣድላዪነት ምጭባጥ ዋነነት ኩነታትና፡ ምምንዛዕ ዕድሎትናን ምህናጽ ሓዳስ ኤርትራን ኣጥሊሑ። ሓሳብ ናይ ራእይ ኤርትራ 2030፡ ከም ሓደ ምስ ስግግር ዚጅምር መቓኒ-ስራሕ ናይ ኣጠቓላሊ ማሕበራ-ቊጠባዊ ልምዓት ኣበጊሱ። ሲምፖዝየም ኤርትራ 2020 ብዛዕባ ራእይ ኤርትራ 2030 ዘትዩ ነቲ ዝርርብ ከድንፍዕ ተስፋ ተነቢሩሉ ኣሎ።

ፓነል 7 ብዛዕባ ራእይ ኤርትራ 2030 ብምቕራብ፡ ነዚ ሲምፖዝየምና ንምጥቕላልን ብዚደልደለ ሰረት ናይ ሓባራዊ መረዳእታን ራእይን ናይ መጻኢ ኤርትራ ንምድምዳምን ኪትሕግዘና ኢያ።

እቲ ኣብዚ ሲምፖዝየም ዚእነካይዶ ዝርርብ፡ መረዳእታና ከዐሙቑ፡ ፍልጠትና ከስፍሕ፡ ሓባራዊ ራእይና ከህብትም፡ ምሕዝነትና ከሓይል፡ ንብድሆታት ለውጥን ስግግርን ንምምካት ምቕርራብና ንቐድሚት ከሰጉም ተስፋ እገብር።

ጽን ኢልኩም ስለዝሰማዕኩምኒ ኣመስግን።
ዘልኣለማዊ ሓበን ንሰማእታትና!
ዕድመ ንናጻ ልዑላዊት ሃገረ ኤርትራ!
ፈጣሪ ንኤርትራን ህዝባን ይባርኽ!